

รายงานการประชุม
สภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๓๘
(สมัยสามัญ)

วันเสาร์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ฉบับสำนักงานพิมพ์

ครั้งที่ ๑ ถึง ครั้งที่ ๕๕ (สมัยสามัญ) พ.ศ. ๒๕๖๕

สารบัญ

ครั้งที่ ๓๗/๒๕๖๕

มติของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณา

ตั้งแต่มาตรา ๔๐ ถึง ๕๓

๔๗๗-๕๒๓

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๓๘/๒๔๗๕

วันเสาร์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ (ตอนบ่าย)

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เปิดประชุมเวลา ๑๕.๐๕ นาฬิกา

มีสมาชิกมาประชุม ๖๑ นาย

ประธานสภาฯ กล่าววาทะที่บัดนี้จะได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
ที่ค้างไว้ต่อไป และขอให้ถือว่าที่ประชุมนี้จะเป็นอนุกรรมการ
เต็มสภา

มาตรา ๔๐ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าววาทะความเต็มมาตรา
นั้นว่า

“มาตรา ๔๐ สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจควบคุมกิจการงาน
ของรัฐ

ในที่ประชุม สมาชิกทุกคนมีสิทธิไต่ถามกรรมการราษฎรในข้อ
ความใดๆ อันเกี่ยวกับกิจการงานในหน้าที่ได้ แต่กรรมการย่อม
ทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อเห็นว่าข้อความยังไม่ควรเปิดเผย เพราะ
เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของประเทศ”

มาตรฐานขอให้เปลี่ยนคำว่า “ประเทศ” ในวรรคสุดท้าย เป็น “รัฐ” เพราะเป็นศัพท์สำหรับใช้ตรงกับคำว่า รัฐ (State) ความมุ่งหมายของสภา มีสิทธิควบคุมการทำงานของคณะกรรมการราษฎร และมีสิทธิถามไถ่ซักไซ้ได้ แต่มีบางเรื่องที่เห็นว่าจะไม่ควรตอบ เพราะถ้าตอบไปแล้วทำให้ราชการเสียหาย ตัวอย่างเช่น ถามว่า ถ้าตั้งทหารมีเท่าใด จะซื้ออาวุธเท่าใด เช่นนี้เชื่อว่าฝ่ายทหารไม่อยากจะตอบอย่างนั้นเป็นต้น จึงมีบทสุดท้ายไว้ เมื่อเห็นว่าคำตอบนั้นเป็นผลร้ายแก่รัฐบาล จะเป็นเรื่องเงินหรือเรื่องพิเศษก็เหมือนกัน เป็นคั่นว่า คิดอ่านจะขึ้นภาษีอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าจะไปบอกให้รัฐลงหน้า ในท้องตลาดก็จะปั่นป่วนไป เป็นคั่นว่าจะลดอัตราเงินบาท ก่อนที่จะทำอะไร ขาดอาจวิ่งไปได้ ก็ทำให้เกิดเสียหายแก่รัฐบาลเหมือนกัน เรื่องเช่นนี้คณะกรรมการราษฎรทรงไว้ ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าจะตอบไปเป็นการเสียหายแก่ประเทศ

หอดวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า เรื่องนี้ขอให้แก้ว่าถ้าสมาชิกตั้งแต่ ๒ นายขึ้นไป ร้องขอให้สมาชิกลงมติว่าจะเป็นความลับหรือไม่ แล้วขอให้ลงมติได้ เหตุที่เสนอมติเช่นนี้ไม่ใช่จะคิดว่า เมื่อกรรมการราษฎรดำเนินไปไม่เป็นที่ถูกต้อง หรือกรรมการราษฎรเป็นปฏิปักษ์ต่อสภา โดยเหตุว่าสภาจะมีอำนาจลงมติคัดกรรมการราษฎรออกได้ ที่เสนอนี้ เพราะอาจมีบางข้อซึ่งคณะกรรมการราษฎรได้บริหารเหตุการณ์ใดๆไป โดยสมาชิกเห็นอันมากไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร สมาชิก

เห็นว่าไม่ควรเป็นเช่นนั้น อยากให้คณะกรรมการราษฎรแถลงว่ามีเหตุอะไรที่ทำเช่นนั้นเพื่อจะได้วินิจฉัยว่าที่ถูกเป็นอย่างไร อาจมีได้ที่จะ แก้อ้อส่งสัยคิดว่าควรทำเช่นนั้นจึงเห็นว่าควรให้โอกาสที่จะให้สมาชิกลงมติกันว่าควรถือเป็นความลับหรือไม่ ถ้าฝ่ายมากถือว่า ไม่เป็นความลับคณะกรรมการราษฎรก็ควรชี้แจงให้ทราบ ถ้าหากว่า ข้อความนั้นถือเป็นความลับแล้ว อาจขอไม่ให้คนอื่นเข้าในที่ประชุมก็ได้ ที่คิดดังนี้ ไม่ใช่ไม่ได้ใจคณะกรรมการราษฎรชุดนี้ หรือพระเจ้าแผ่นดินของคุณ คิดยังยืน เห็นว่าจะมีอะไรข้างหน้าก็ไม่ได้ อยากให้มีข้อความเช่นนั้นไว้

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า สู้คดีที่จะทำได้ ไม่มีรัฐบาลใดในโลกนี้ที่ยอมให้สภาเค้นท้องรัฐบาลให้ตอบจนได้ ในเมื่อตอบแล้วจะเป็นการเสียหายซึ่งเราสู้คดีความรับผิดชอบอยู่แก่เขา จะทำอย่างไร ๆ ต้องหลุดออกจากปาก และไม่มีตัวอย่างประเทศใดในโลกนี้ยอมทำเช่นนั้นได้ เป็นการสู้คดีของเสนาบดีที่จะบริหารราชการได้ ในเมื่อตอบคำถามของผู้แทนราษฎรทุกข้อไป ถึงแม้ว่าจะเสียหายอย่างไรก็ต้องตอบ

พระประพิณฯ กล่าวว่ ในเรื่องนี้มีอยู่ว่าในเวลาประชุมคำว่า “เวลาประชุม” บางครั้งไม่ใช่สมัยประชุม เช่นผู้แทนราษฎรยังอยู่เชียงใหม่หรือพิษณุโลก หรือในที่ต่าง ๆ ก็มีว่าเมื่อนั้นมณฑลนั้น มีราษฎรมาได้ถาม อยากรู้กิจการของคณะกรรมการราษฎร

ว่ามีคำสั่งอะไรแค่ไหน ที่นี้จะเกิดหนักอกผู้แทนจะตอบราชฎ
ไปอย่างไรก็ได้ หรือถ้าเป็นความลับแล้วจะตอบไม่ได้ ทางดีให้
เขามีโอกาสมาได้ถามได้ เว้นแต่จะตอบหรือไม่ แต่เป็นการยาก
นั้นแหละจะทำให้ผู้แทนพอใจ แต่ขอผู้แทนรอไปจนมาประชุม
หรือตอบไปเพื่อให้ราชฎหมดห่วง ถ้ามีฉันทน์เมื่อราชฎมาถาม
เราตอบว่าต้องรอไปก่อน ผู้แทนก็จะแก้ตัวได้ว่า เมื่อเขาไม่ตอบ
ฉันก็ไม่รู้เรื่องอะไร

พระยามานวราชเสวี กล่าวว่า ที่พูดนั้นเห็นดำมากใจทุกอย่าง
ที่ราชฎจะมาสอบถาม แต่เรื่องกิจการของสภา โดยมากเกี่ยวข้องกับ
กฎหมายคดีตำเนรการปรึกษาหารือ ก็ต้องมาปรึกษาในที่ประชุมเสีย
ก่อน ส่วนราชฎผู้แต่งตั้งมาสอบถาม ก็มีหน้าที่ถามเจ้าหน้าที่ดำคัม
ชั้น ที่จะถามถึงโครงการระเบียบแบบแผน ให้มาถามในที่ประชุมด้
กว่า มีฉันทน์คณะกรรมการราชฎต้องคงออฟฟิศรับฎีกาน กรรมการ
ราชฎจะทำละเพางานสำคัญของสภา เกี่ยวกับกฎหมาย โครง
การต่าง ๆ งบประมาณ

พระประพิณฯ กล่าวว่า ที่ว่ามากก็เห็นใจ แต่มีบางข้อที่ยกเว้น
เช่น พระเจ้าแผ่นดินและคณะกรรมการราชฎ ถ้าพร้อมใจกันก็ออก
กฎหมายได้ชั่วคราว เมื่อเป็นการเช่นนั้นแล้ว สมาชิกจะไปรู้ความ
หมายได้อย่างไร ราชฎเชียงใหม่มาถามว่า ที่ออกมามีคำสั่ง
อะไร สมาชิกจะไปอยู่เชียงใหม่ก็ไม่รู้เรื่อง จะถามก็ไม่มีโอกาส
แต่ถ้าเมื่อประชุมจึงถามได้ เป็นสิทธิของคณะกรรมการราชฎอาจ

ตอบได้ ว่าเรื่องชนิดนี้มาถามในที่ประชุมไม่ได้ สักมันไม่มีเหตุ
ที่จะถาม สมาชิกจะมีอย่างมาก ๒๐๐ คน ฉะนั้นในกรุงเทพฯ
คามหัวเมืองคงไม่มีอะไรมากมายนัก

หลวงประดิษฐมนูธรรม ตอบว่า ตามมาตรา^๕ ประสงค์จะพูด
ถึง Interpellation หรือกระทู้ถาม อย่างพระประพิณฯ ได้รับคำร้อง
จากราชทูตก็ไปถามได้ นอกประชุมก็ไม่เป็นการห้าม เรื่อง Interpel-
lation หรือ กระทู้ถามต่างกับการถามกันตามธรรมดา การตั้ง
กระทู้ได้ถามในที่นี้เมื่อเสร็จแล้วอาจมีมติความ ใจ ใจหรือไม่ ใจ
จึงควรถามกันในที่ประชุม

พระประพิณฯ กล่าวว่า บัดนี้เข้าใจแล้วว่าเป็นเรื่องตั้งกระทู้ถาม
ไม่กินความถึง การถามกันตามธรรมดา

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ที่หลวงแสงนิติศาสตร์ ได้เสนอญัตติ
ไว้นั้น จะคิดใจว่าต่อไปหรือไม่ จะต้องการให้ลงมติหรือไม่

หลวงแสงนิติศาสตร์ ตอบว่า ไม่ต้องลงมติก็ได้ ที่เสนอนั้น
ขอทราบว่าจะมีทางอย่างไรที่จะกำหนดไม่ให้ตายตัวเช่นนั้น เมื่อ
ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่าไม่มีหนทางอะไรก็ไม่ขัดข้องอะไร

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กล่าวว่า ปัญหาที่เถียงกันในมาตรา
นี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญ เพราะเมื่อเป็นที่เข้าใจทั่วไป
แล้วว่า การปรึกษาของเราจะเป็นการเปิดเผย หนังสือพิมพ์จะลง

เกรี้ยวกราดไปหมดทั่วประเทศสยาม แล้วเราก็อ้อมจะเข้าใจได้ว่า ถ้าหากว่ามีอะไรที่ความเกรี้ยวกราดเช่นนั้น เมื่อทราบกันเข้าแล้ว จะเป็นความเสียหายแก่ราชการ คือประเทศ ข้อความเช่นนั้นเราก็คงส่งจนไว้ก่อนไม่เปิดเผย ด้วยความมุ่งหมายเช่นนี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่ามีบทบัญญัติมาตราหนึ่งไม่ใช่ส่งจนเป็นความลับได้ ไม่ใช่เช่นนั้น สิ่งใดจำเป็นก็คงเก็บไว้เป็นความลับก่อน อย่าให้หนังสือพิมพ์ตั้งเกรี้ยวกราด คือความเข้าใจผิดต้องส่งจนไว้ก่อน วิธีส่งจนไม่ใช่กำชับว่าอย่าพูดในที่ประชุมหรือนอกที่ประชุม ถ้าหากเป็นวิธีเปิดเผย พวกหนังสือพิมพ์มาฟังได้แล้ว ก็บอกได้ เช่นนี้แล้วราษฎรทั้งหลายรู้ได้ค้ำความเป็นไปในที่หรืออย่างไร รัฐบาลโนบายราชการจะดำเนินไปทางไหนอย่างไรโดยทราบจากหนังสือพิมพ์ แทนที่จะถามจากผู้แทนของตัว เขาก็ทราบจากหนังสือพิมพ์ก่อนพบผู้แทนของเขา นี่เป็นวิธีการของสมัยที่มีหนังสือพิมพ์แพร่หลาย ถ้าหากว่าเราไม่คอยให้แพร่หลายไปเช่นนั้นได้ จะเป็นไรไป เรายังรักษาความลับได้เราก็ปฏิบัติได้ เพราะฉะนั้นไม่มีความจำเป็นอะไรที่เราจะต้องแก้ไข เรายังกลัวเรื่องเกรี้ยวกราด เราทุกคนต้องส่งจนเป็นความลับเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย

นายส่งจน ตุลาการฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าการตอบคำถามว่าข้อใดควรตอบคำถามได้หรือไม่ ที่หลวงแดงฯ ขอรับนั้นเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเขียนไว้ในที่นี้

หลวงแดงนิตินาคินทร์ กล่าวว่่า ที่ว่าประชุมต่อไปจะเปิดเผย
ข้าพเจ้าเข้าใจแล้ว มาตรา^๕บอกต่อไปว่า จะประชุมลับก็ยอมมีได้
เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ กล่าวว่่า ที่จะประชุมลับนั้น ต้องเป็น
ครั้งคราว

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่่า ตามความวิตกของหลวงแดงฯ
อ้างเหตุว่่า ความปลอดภัยบ้าง ไม่ควรเปิดเผยบ้าง เรามีข้อแก้ไข
จริงอยู่ตามกฎหมายต่าง ๆ จะเห็นว่ามอบอำนาจให้เด็นามคู้^๕ผู้^๕
แล้วแต่จะเห็นสมควร มีตั้งที่บังคับว่่าต้องทำเช่นนั้นเช่นนั้น คณะกรรม
การราษฎรเห็นว่่าดังที่ตามนั้นไม่ควรเปิดเผย แต่สภาเราเห็นควรเปิด
เผย มีมาตรา๑๒ กำกับอยู่ เพราะฉะนั้นการเห็นสมควรหรือไม่ อยู่
ที่สภา ถ้าที่ประชุม^๕เห็นควรเปิดเผยแล้ว และผู้^๕นั้นยังไม่ยอมเปิดเผย
ก็ควรออกจากคณะกรรมการ มีไว้เช่นนั้นเราไม่แก้ จะตั้งว่่า

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ กล่าวว่่า ข้าพเจ้านี้ถว่่าพวกเราเข้าใจ
หมดแล้ว ขอให้ลงมติ

ประธานสภาฯ กล่าวว่่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายต่อไปจะได้ลง
มติ ไม่มีผู้ใดคัดค้านที่ประชุมทั้งหมดลงมติของร่างมาตรา ๔๐ นี้ว่่า
ให้ใช้ได้

มาตรา ๔๑ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่่า ความเต็มแห่ง
มาตรา^๕
มาตรา^๕นี้

“มาตรา ๔๑ ต่้าย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะลงมติความไว้ใจใน
กรรมการราษฎรรายตัวหรือทั้งคณะ

การเสนอญัตติความไว้ใจนั้น ท่านมิให้ลงมติในวันเดียวกับ
วันที่ปรึกษาญัตตินั้น”

และถ้อยคำต่อไปอีกว่า มีคำ ๒ คำที่ควรอธิบาย คือว่า “มติ
ความไว้ใจ” เป็นที่เข้าใจว่าความไม่ไว้ใจ เพราะแปลมาจากคำว่า
“ไว้ออกฟคอนพีเคนซ์” การที่รอไว้ให้ลงมติวันหลังไม่ใช่ในวันเดียวกับ
วันเสนอญัตติ ก็เพราะเหตุว่าเวลาเสนอญัตติ มีการโต้แย้งอย่าง
หน้าคำหน้าแดง ควรทิ้งระยะเวลาให้ซึ่งนำหนักให้ถ่วง แล้วเมื่อสภา
ไม่ไว้ใจก็ลงมติในวันต่อไป กรรมการราษฎรต้องออกหมดทั้งคณะ
เพราะฉะนั้นก่อนตกลงใจ จึงมีจะให้เวลาครึกครองสัก ๓ คืน และ
วรรคที่ ๒ เกินไปหน่อยหนึ่ง คือให้ตัดคำว่า “การเสนอ” ออก

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ ถ้อยคำ คำว่า “ญัตตินั้น” ตอน
สุดท้ายขอให้ตัดออก เพราะได้ความพอแล้ว

ประธานอนุกรรมการฯ รับรอง

ประธานสภาถ้อยคำ ถ้าไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไปจะได้ลงมติ
ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติเห็นชอบพร้อมกันว่ามาตรานี้ใช้ได้
ตามที่แก้แล้ว

มาตรา ๔๒ ประธานอนุกรรมการฯ ถ้อยคำความใน
มาตรา ๔๒ เดิมมีดังนี้

“มาตรา ๔๒ การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นการเปิดเผย ตามลักษณะที่จะได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของสภา แต่การประชุมลับก็ย่อมมีได้ เมื่อคณะกรรมการราษฎรร้องขอหรือสมาชิกอื่นรวมกันไม่ต่ำกว่าห้าสิบคนร้องขอ”

แต่ถถ่าวต่อไปว่า การประชุมสภาผู้แทนราษฎรนั้นเปิดเผยตามลักษณะข้อบังคับของสภาซึ่งจะกำหนดลงไว้ ไม่ใช่ว่ามีใครเดินมาแต่จะหวังฟังดูเงินได้ เราต้องมีจำกัดผู้คนที่เข้ามาเหมือนกัน รายละเอียดเหล่านี้จะเสนอที่ประชุมเมื่อเราทำข้อบังคับระเบียบแบบแผนของสภาเสร็จแล้ว

ประธานสภา ฯ ถถ่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไปจะได้ตงมคิ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมตงมคิรับรองว่ามาตรานี้ใช้ได้ตามร่างนั้น

มาตรา ๔๓ ประธานอนุกรรมการ ฯ ถถ่าวว่าความในมาตรา ๔๓ เดิมตงน

“มาตรา ๔๓ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเด็กสภาชิกตงเป็นคณะกรรมการสิทธิการตงมัญ และมีอำนาจเด็กบุคคลที่เป็นสภาชิกหรือหรือมได้เป็นสภาชิกก็ตาม เป็นคณะกรรมการสิทธิการตงมัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาตงบตงนข้อความใดอันอยู่ในตงงานของสภาแล้ว

รายงานต่อสภา คณะกรรมาธิการที่กล่าวข้อม้อมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือพิจารณาอยู่นั้น

เอกสิทธิของสภาตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘ แห่งรัฐธรรมนูญนี้ ท่านว่าคุ้มครองถึงบุคคลผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตามบัญญัติแห่งบทมาตรานี้ด้วย”

แต่รูด่างต่อไปว่า ขอคัดคำว่า “ของสภาตั้ง” ออก เปลี่ยนเป็น “ที่” และคำว่า “แห่งรัฐธรรมนูญนี้” เปลี่ยนเป็น “นั้น” และตัดคำว่า “บุคคล ซึ่ง กระทำหน้าที่” ให้ตัดคำว่า “ซึ่ง” ออก ซึ่งอยู่ในวรรค ๒ ทั้งหมด อนึ่งในบรรทัดที่ ๔ คำว่า “ข้อความใดอันอยู่ในวงงาน” ให้เติม “ใด” อีกคำหนึ่ง เป็นว่า “ข้อความใด ๆ อันอยู่ในวงงาน ฯลฯ” แล้วแดงต่อไปว่า คำว่า “กรรมาธิการ” ก็คืออนุกรรมการนั่นเอง อนุกรรมการแปลว่า กรรมการน้อยจากกรรมการนั่นเอง แต่สภานั้นไม่ได้เรียกตัวว่า กรรมการ ฉะนั้นถ้าจะเรียกว่า อนุกรรมการ ไม่รู้ฉันท้อยไปจากใคร

ประธานสภา ฯ กล่าวหาว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไป จะโง่งมดี ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าร่างมาตรา ๔๓ ใช้ได้

มาตรา ๔๔ ประธานอนุกรรมการ ฯ กล่าวหาว่าความในมาตรา ๔๔ เดิมมีดังนี้

“มาตรา ๔๔ การประชุมคณะกรรมาธิการตั้งบทบัญญัติไว้

มาตรา ๔๓ นั้น ท่านว่าต้องมีกรรมาจิกรมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่ง
จำนวนกรรมาจิกรจึงให้ถือว่าเป็นองค์ประชุมได้”

และกล่าวต่อไปว่า ในบรรทัดที่ ๓ ให้ตัดคำว่า “ตั้ง” ออก
เปลี่ยนเป็น “ตาม” และในบรรทัดที่ ๓ ให้ตัดคำว่า “กรรมาจิกร”
ออก และให้ตัดคำว่า “ให้ถือว่า” ออก

ประธานสภา ฯ กล่าวว่่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายต่อไปจะได้
ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าร่างมาตรา ๔๕ นี้
ใช้ได้

มาตรา ๔๕ ประธานอนุกรรมการ ฯ กล่าวว่่าความในมาตรา
๔๕ เดิมมีดังนี้

“มาตรา ๔๕ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจวางระเบียบการประชุม
และการปรึกษาของสภา เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐ
ธรรมนูญ”

และกล่าวต่อไปว่ามาตรานี้ความชัดและสมควรแล้ว ไม่จำเป็นต้อง
อธิบาย

ประธานสภา ฯ กล่าวว่่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายต่อไปจะได้ลง
มติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่า ร่างมาตรา ๔๕ นี้ใช้ได้

หมวดที่ ๔ มาตรา ๔๖ ประธานอนุกรรมการ ฯ แถลงต่อที่
ประชุมว่่า เมื่อวันก่อนได้ลงมติว่าคำในมาตรานี้จะพิจารณาที่หลัง
บัดนี้มาถึงแล้วอยากเสนอให้ปรึกษาในขณะนี้ เหตุที่เสนอนี้มี
ในความในใจอย่างหนึ่งว่่า รัฐธรรมนูญเจตนาพระราชทานจะให้

ออกใช้นั้น จะต้องการเขียนลงสมุดไทย เมื่อประชุมแล้วเท่าใด
 ก็ส่งไป บัดนี้ยังลงมือเขียนไม่ได้ เพราะติดขัดในถ้อยคำเหล่านี้
 เพราะฉะนั้นขอให้ที่ประชุมปรึกษาคำใช้เหล่านี้ให้ตกลงเสร็จไปทีเดียว
 คือคำ ๓ คำนี้ ๑. กรรมการราษฎร ๒. คณะกรรมการราษฎร
 ๓. ประธานคณะกรรมการราษฎร

พระยาศรยุทธเสณี กล่าวว่า การพิจารณาคำ ๓ คำที่เสนอไว้
 ขอมอบความไว้วางใจให้เสนาบดีกระทรวงธรรมการ เป็นผู้คิดก่อน
 ว่าจะเอาอะไร

เดชาธิการสภาฯ อ่านรายนามผู้เสนอญัตติที่เกี่ยวกับคำเหล่านี้
 คือ พระยาพหลฯ นายประยูรฯ หลวงเดชสหกรณ์ นายสงวน
 คุณารักษ์ ขอให้ใช้คำว่า รัฐมนตรี แทน กรรมการราษฎร นายสม
 วัระใจทยะ ขอให้คงใช้คำว่า กรรมการราษฎร ไว้ เดิมใช้คำว่า
 เสนาบดีกันเสียที่ นายเนตร์ พุนวิวัฒน์ ขอให้ใช้คำว่า องคมนตรีแทน
 ราษฎร แทนคำว่า คณะกรรมการราษฎร

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เพื่อความสะดวกต่อการประชุม
 ขอหยุดพัก ๓๐ นาที เพื่อให้ท่านเหล่านี้ได้ปรึกษากันว่าควรใช้คำใด
 เมื่อพัก ๓๐ นาทีแล้ว ประธานสภาฯ ได้เรียกประชุมคือ

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ กล่าวว่า เรามีสภาและมีกรรมการ
 สภาราษฎร ในสภานี้มีกรรมการชุดหนึ่งที่เรียกว่าคณะกรรมการ
 ราษฎร ถ้าสภาเรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการแห่งสภา

ก็คือ กรรมการผู้แทนราษฎรนั่นเอง ถ้าหากว่าจะเรียกกันว่า รัฐมนตรีสภา ก็ควรเรียก สภาผู้แทนราษฎรเป็นอย่างอื่น มิฉะนั้นกรรมการเรียกเป็นศัพท์ไม่เข้าชุดกัน ถ้าหากว่าคำว่าสภายังคงใช้ว่าสภาผู้แทนราษฎร เรียกกรรมการว่ากรรมการผู้แทนราษฎร ก็เข้าชุด และเข้าใจง่าย และหัวหน้าก็คือประธานกรรมการผู้แทนราษฎร สมาชิกแห่งกรรมการ ก็เรียกว่าสมาชิกกรรมการผู้แทนราษฎร ข้าพเจ้าเห็นว่า ชื่อกรรมการควรจะไปติดต่อกันกับชุดสภา

ประธานอนุกรรมการ ฯ กล่าวต่อว่า ตามหลักคณะกรรมกรราษฎรเป็นฝ่ายบริหาร ไม่ใช่กรรมการของสภาผู้แทนราษฎร

พระยาราชวังด้ม กล่าวต่อว่า สมาชิกทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอโอกาสอธิบายความเข้าใจ แต่ขอออกตัวว่า เพื่อเป็นความรู้เท่านั้น เท่าที่เข้าใจ ไม่ได้เป็นหลักฐานที่จะยืนยัน ที่ว่าด้วยหลักของต่างประเทศที่ยังกลุขเรียกว่า “แคบมินเนท” หมายความว่า เดิมมีคณะกรรมการเมืองที่มีเสียงข้างมากอยู่ในปาร์ตี้เมเนต ดังเป็นผู้แทนของตัวขึ้นไป เป็นคณะปฏิบัติราชการในรัฐบาลอังกฤษ ถ้าเราจะใช้คำนั้น อย่างที่ประเทศนอร์เวย์ ใช้ว่า “สเตรทเคานเซิต” ที่ยะวา ใช้ว่ามันตรี ที่มีตายู ใช้ว่า เมเนตรี เพราะฉะนั้นเห็นว่า ใช้มันตรีได้ เพราะฉะนั้น จึงได้สนับสนุนรัฐมนตรีสภา ที่อื่นเขาใช้อย่างนี้ ข้าพเจ้ารับรอง ในอินเดียก็ใช้เช่นเดียวกัน

พระยาอนุมาน ฯ รับรองว่าใช้ได้ตรงกับภาษาสันสกฤต

หลวงประดิษฐ์ ฯ กล่าวว่่า คำนี้ ในที่ประชุมอนุกรรมการ
ข้าพเจ้าได้ของดไว้ ไม่ให้วินิจฉัยคำนี้ เพื่อขอให้ท่านเสด็จภา ความ
ประสงค์ของข้าพเจ้า อยากใช้ภาษาธรรมดาให้คนอ่านเข้าใจง่ายเช่น
คำว่า กรรมการราษฎร หมายความว่า บุคคลกลุ่มหนึ่ง ที่ราษฎร
มอบหมายมาให้ทำหน้าที่บริหารเป็นกรรมการของราษฎร แต่คำนี้
ประชาชนอนุกรรมการ ฯ ท่านว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงทัก และมีผู้เข้าใจผิด
ว่า ข้าพเจ้าจะนำดัตถิมาประเทศมาเผยแพร่ ข้าพเจ้าขอไม่แสดง
ความเห็น สันนิษฐานทางใด แต่จะเพาะคำว่า “รัฐมนตรี” ข้าพเจ้า
เห็นว่าไม่ควรใช้ เพราะมนตรีเป็นแต่เพียงที่ปรึกษาแผ่นดิน ไม่หมาย
ความถึงผู้บริหาร อีกอย่างหนึ่ง ถ้าเราจะใช้คำนี้เราต้องแก้ พระราช
บัญญัติรัฐมนตรี จึงอยากให้สมาชิกริคิด

พระยานิติศาสตร์ ฯ กล่าวว่่า คำนี้ข้าพเจ้าเคยออกความเห็น
ว่าควรเรียกเสนาบดี เพราะเมืองไทยแต่ไหนแต่ไรมา ผู้เป็นหัวหน้า
บริหารราชการแผ่นดิน เรียกว่า “เสนาบดี” จริงอยู่ผู้ที่อยู่ในคณะนี้
มี ๓๕ คน เพราะฉะนั้นจะไปบรรจุตำแหน่งเสนาบดีทุกกระทรวงไม่ได้
เพราะเรามีไม่ถึง ๓๐ กระทรวง แต่ในบางประเทศเช่นที่อังกฤษเรียก
ว่าเสนาบดี ประจำตำแหน่งก็มี และนอกตำแหน่งก็มี มีอาเคอร์เน
เยนเนอราลและออดิเตอร์เยนเนอราลเป็นต้นซึ่งไม่ใช่เสนาบดี เทียบ
ชั้นอธิบดีคือ อธิบดีอัยการและอธิบดีกรมตำรวจเป็นต้น จริงอยู่ศัพท์

ที่ว่าเสนาบดีนั้นคำ เสนา แปลว่า ทหาร แต่ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงทหาร เป็นผู้เป็นใหญ่ในการบริหารราชการทั่วไป แต่คำเสนาบดีนั้นได้ใช้กัน มาจนชินเข้าใจว่าหัวหน้าระบอบการทั้งปวง จึงสมควรจะรับมาใช้ ได้ โดยไม่มีใครเข้าใจผิดไปอย่างอื่น ส่วนคำรัฐมนตรีนั้นข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยเพราะ ๑. เราจะนำเอามาใช้ในทางที่ไม่ถูกเพราะเดิมใช้หมายถึงผู้ทำกฎหมายไม่ใช่ผู้บริหารราชการ ๒. เราเคยใช้คำเสนาบดีเป็นหัวหน้าระบอบมาจนเจ็ดชั่วควรใช้ศัพท์เสนาบดีต่อไป ที่อังกฤษก็เรียกเสนาบดีเช่นนั้น ส่วนทางคอนติเนนตไม่ทราบจะใช้คำอะไร เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าไม่มีคำอื่นดีกว่าเสนาบดี

นายประยูร กล่าวว่ ตามความเห็นขอให้เปลี่ยนว่า คณะเสนาบดี และตามความเห็นของประติษฐ์ฯ ที่ใช้คณะกรรมการราษฎรต่างๆ นั้นถ้าจะมีใช้ก็น้อยเหตุเกิน โดยมากคำว่า กรรมการ ใช้กันในบริษัทไม่ได้ใช้ในทางการของบ้านเมืองโดยตรง เปลี่ยนคำเป็น คณะเสนาบดี ถ้ามีเสนาบดีตั้ง ๕๐ คน อาจทำให้ผิดเมืองตกใจ เพราะฉะนั้นขอสนับสนุนเสนาบดีกลาโหมให้ใช้ว่า "รัฐมนตรี"

นายมังกร กล่าวว่ เรื่องชื่อของกรรมการ ที่กล่าวแต่ละศักดิ์กันเช่นนี้ คำว่า "คณะกรรมการราษฎร" ได้ใช้มาหัวพระราชอาณาจักรเข้าใจแล้ว เรียกชื่อตรงๆ ไม่ควรเปลี่ยน ถ้าใช้คำรัฐมนตรีทำให้ราษฎรเข้าใจผิดว่าพวกนี้หากราษฎรไปเสีย

พระยามานวราชเสวี กล่าวว่ ตามที่นายมังกรว่า เดียวนี้

ราษฎรหมู่มากรู้เห็นได้ว่า เป็นคณะกรรมการราษฎรแน่นอนนั้น ขอ
ค้านว่าราษฎรหมู่มากรู้เห็นจะไม่ใคร่เข้าใจ ส่วนคนที่เข้าใจจริง ๆ ก็
อยู่ในวงการใกล้ชิด เวลานี้เป็นโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงได้ จะเอาคำ
หนึ่งคำใดก็ได้ เคยมีคำของเราใช้ว่า "รัฐมนตรี" หรือรัฐบดีสถา
แต่ขอเสนอว่า รัฐมนตรีคุ้นกับปากแล้ว

หลวงประดิษฐไพเราะ ก่อว่าว่า ที่ว่าคุ้นกับปากนั้น เพียง ๔-๕ ปี
เท่านั้น ในสมัยที่รัฐมนตรีสถาปนาใหม่ ๆ ค่อมารัฐมนตรีสถาปนาไม่ได้
ทำอะไรเลย เพราะฉะนั้นรู้สึกว่าเป็นโอกาสที่รัฐมนตรีจะชวนให้
ระดัดตั้งรัฐมนตรีสถาปนาที่เคยไม่ได้ทำอะไรกัน ที่พูดนี้ไม่ใช่ยืนยันว่า
คำว่า กรรมการราษฎร ถูกต้อง หมายถึง คณะบริหาร ที่พูดนี้เพื่อ
ขอให้สมาชิกรัฐสภาหันหน้าให้ดี

นายประยูร ภมรมนตรี ก่อว่าว่า คำว่ารัฐมนตรีฟังเพราะดี
ถ้าใช้คำว่าคณะกรรมการราษฎร ฟังดูเป็นโซเวียตฟังไม่สนิท ถ้า
คณะนี้จะเรียกชื่อเสียใหม่ว่า คณะบริหารรัฐการ คนธรรมดาที่เข้าใจได้

หลวงโกวิท งามดงตอบนายประยูร ภมรมนตรี ที่ว่าจะ
กลายเป็นรัฐบาลโซเวียตโดยถามว่า รัฐธรรมนูญเป็นโซเวียต หรือ
เพราะคำพูดไม่สำคัญอะไร เอาแต่สะดวก การเป็นโซเวียตหรือไม่
แล้วแต่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญต่างหาก ถ้าเห็นว่าบทบัญญัติเป็น
โซเวียต ข้อไหนก็ขอเสนอแก้ไข

หลวงชำนาญ ก่อว่าว่า การที่เราได้เลี้ยงกันไป กินดูตามัน
นานมาก เมื่อสรุปรวมความมีสองทาง คือคำว่าคณะกรรมการ

ราษฎรนั้น และคำ^๕พระเจ้าอยู่หัวทรงทักแด้^๕ อย่างไรก็ดีคำ^๕นำ
เบียด^๕ แต่มีคำ^๕รัฐมนตรี ๗ รัฐ^๕ก็มีเหตุผล ๓-๔ ประการ เป็นเหตุ
ผลซึ่งที่ประชุมควรฟัง นอกจากนั้นเราไม่ควรเอาคำ^๕นำ^๕มาใช้ เพราะ
รัฐมนตรียังไม่ได้ยกเด็ก เราจะทำกฎหมายให้เด็กรัฐมนตรี เรา
ทำงานที่ใหญ่เกินไป เราหาคำ^๕อื่นที่^๕เหมาะ และ^๕ได้^๕ความ^๕พอใจ^๕กว่า^๕ ส่วน
จะให้^๕หาคำ^๕ใด^๕มาใช้^๕ ข้าพเจ้า^๕ไม่มี^๕ความ^๕รู้^๕พอ

พระยาราชาวงศ์^๕ ถ^๕ว่า^๕ว่า^๕ รัฐ^๕คือ^๕เป็น^๕การ^๕ลำบาก^๕ใน^๕การ^๕ที่จะ^๕ใช้^๕
คำ^๕หนึ่ง^๕คำ^๕ใด^๕ สำหรับ^๕กับ^๕ความคิด^๕ข้าพเจ้า^๕เอง^๕ไม่^๕ขัด^๕ข้อง^๕ เพื่อ^๕จะ^๕ใช้^๕คำ^๕
ให้^๕เรียบร้อย^๕ไป^๕ ขอ^๕เสนอ^๕ว่า^๕ คำ^๕นำ^๕ขอ^๕เอา^๕ไว้^๕พูด^๕กัน^๕พว^๕ง^๕นี้^๕ ให้^๕ได้^๕
พิจารณา^๕กัน^๕ให้^๕ละเอียด^๕

ประธานสภาฯ ถ^๕ว่า^๕ว่า^๕ บัด^๕นี้^๕ถึง^๕เวลา^๕ ๓๕ นาฬิกา ๕๐ นาที
แล้ว^๕ ซึ่ง^๕พวก^๕เรา^๕ได้^๕นั่ง^๕พิจารณา^๕กัน^๕มานาน^๕ ฉะนั้น^๕จึง^๕ขอ^๕ให้^๕ที่^๕ประชุม^๕
หยุด^๕พัก^๕ ๓๐ นาที

ครั้น^๕ถึง^๕เวลา^๕ ๓๕.๕๐ นาฬิกา ประธานสภาฯ ได้^๕เรียก^๕ประชุม^๕ต่อ

ประธานอนุกรรมการฯ ถ^๕ว่า^๕ว่า^๕ มาตรา ๔๖ เดิม^๕มี^๕ความ^๕ดังนี้

“มาตรา ๔๖ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะกรรมาการราษฎรขึ้น
คณะหนึ่ง กอ^๕บ^๕ด้วย^๕ประธาน^๕นาย^๕หนึ่ง^๕ และ^๕กรรมาการ^๕อื่น^๕อย่าง^๕น้อย^๕
สิบ^๕ถึง^๕นาย^๕ อย่าง^๕มาก^๕ยี่สิบ^๕ถึง^๕นาย^๕ มี^๕หน้าที่^๕บริหาร^๕ราชการ^๕แผ่นดิน

การตั้งคณะกรรมการราษฎร ประธานแห่งสภาเป็นผู้ตั้งนาม
รับพระบรมราชโองการ”

ขอแก้ไขใหม่ให้อ่านได้ความดังนี้

“พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะกรรมการราษฎรขึ้นคณะหนึ่ง
ประกอบด้วยประธานนายหนึ่ง และกรรมการอื่นอย่างน้อยสิบเจ็ดนาย อย่าง
มากยี่สิบเจ็ดนาย

การตั้งประธานคณะกรรมการราษฎร ประธานแห่งสภาเป็นผู้
ตั้งนามรับสั่งของพระบรมราชโองการ

ให้คณะกรรมการราษฎรมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน”

หัตถวงชำนาญฯ กล่าวว่ การตั้งประธานกรรมการก็ดี หรือ
คณะกรรมการราษฎรก็ดี ใครเป็นผู้ตั้งผิดเด็ก

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่ การตั้งคณะกรรมการฯ หรือ
ตั้งประธานคณะกรรมการฯ ถ้าพูดถึงการตั้งแล้ว พระมหากษัตริย์
ทรงตั้ง การเด็กก็พระมหากษัตริย์ทรงเด็ก แต่ฉิฉิการ ท่านจะไป
เด็กคนอื่นที่สภาไม่ได้ประสงค์ ไม่ได้ให้ความไว้ใจนั้น เด็กไม่ได้
เพราะมีมาตรา ๕๐ บัญญัติไว้ เพราะฉะนั้นถ้าท่านไปเด็ก หรือตั้ง
บุคคลที่สภาไม่ประสงค์ เมื่อมาถึงสภาก็ได้ต่า ไม่ได้วางใจและ
มาตรา ๕๐ บอกว่าต้องลาออกด้วย

หัตถวงชำนาญฯ กล่าวว่ จะใช้วิธีมาตรา ๓๓ ไม่ได้หรือ

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่ ใต้ แต่ต่างกับต่างประเทศ
 ที่เขามีรัฐธรรมนูญ วิธีการที่ควรเป็นนั้นเมื่อคณะกรรมการราษฎรแจ้ง
 ลง พระเจ้าแผ่นดินรับสั่งถามประธานสภาฯ ว่า จะแนะนำใคร ประธาน
 ก็สื่บคู้ว่ ใครเป็นผู้มีพวกรมากในสภาฯ ก็พูดท่ำนว่ สมมคว่
 มีนาย ก. คนหนึ่งแล้ว พระมหากษัตริย์ท่ำนทรงเรียกนาย ก. ไปรับ
 สั่งว่ พระองค์ท่ำนจะตั้งให้เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร นาย
 ก. ต้องทูลผัดไปพบกับพวกรพ้องก่อน เพื่อจะได้ปรึกษาว่ จะควร
 รับหรือไม่ ถ้รับจะให้ใครเป็นเสนาบดีกระทรวงไหน และถ้รับ
 แล้ว สมาชิกจะไว้คความไว้ใจให้ใหม่ ถ้สมาชิกรับว่ ถ้คนนั้น
 เป็นเสนาบดีที่นั้น มีโครงการเช่นนั้นจะไว้คไว้ใจ แล้วนาย ก. จึง
 ไปกราบทูลว่ รับได้ พระมหากษัตริย์ท่ำนก็ทรงตั้งนาย ก. ก็มา
 สภาฯ เป็นทางราชการแล้วแสดงว่ เคยฉ้ได้รับตั้งเป็นประธาน
 คณะกรรมการราษฎรแล้ว คนนั้นเป็นเสนาบดีกระทรวงนั้น ขอให้
 สภาฯ ไว้คให้ความไว้ใจว่างใจ เมื่อสภาไว้คความไว้ใจว่างใจ นาย ก. ก็ได้
 รับตำแหน่งคู้ไป แต่ถ้าพระมหากษัตริย์ตั้งคนอื่นผัด คู้คนท่สภา
 ไม่ไว้คความไว้ใจแล้ว เมื่อผู้ท่พระมหากษัตริย์ตั้งมาแสดงคู้สภา
 สภาฯ ก็ไม่ไว้คความไว้ใจ ผู้ฉ้นั้นก็ได้รับตำแหน่งไม่ได้ ต้องลาออก
 ตามมาตรา ๕๑ ฉะนั้นหลักการนั้น ให้พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง แต่
 ความดำเร้วอยู่ที่สภาฯ

หลวงเทศาภิวงค์ฯ กล่าวว่่า ถ้าคณะกรรมการประกอบด้วย
ประชาชนคณะกรรมการต้องรวมทั้งหมด ๑๕ คนเป็นอย่างน้อย หรือ
๒๕ คนเป็นอย่างมาก มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน อยากทราบ
ว่าเจ้ามีสิทธิเข้ามาอยู่ในตำแหน่งนี้ได้ไหม

ประชาชนอนุกรรมการฯ ตอบว่า มีอยู่ในมาตรา ๔๗ แล้ว

นายจรูญ สืบแสง ถามว่า ถ้าจะตั้งคณะกรรมการราษฎรโดย
วิธีสภาเด็ก ๒-๓ คน ไปให้ในหลวงทรงวินิจฉัย จะเป็นกา
รขัดต่อหลักทางการหรือไม่

ประชาชนอนุกรรมการฯ กล่าวว่่า ไม่ได้ผลอย่างไรแปลกไป
เพราะพระมหากษัตริย์ท่านจะทรงเด็กผิดตัวไม่ได้ โดยปกติต้องถาม
ประชาชนสภาฯ ดูให้แน่นอน มีรัฐธรรมนูญหลายประเทศไม่มีเหมือน
อย่างที่เราเห็นขึ้นมา แปลว่า วิธีที่ท่านเด็กก่อน เราไว้ค้ที่หลัง ตก
ลงสภาก็ไว้ค้คอยู่นั่นเอง

นายหงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่่า การไว้ค้ไม่ได้วางใจที่
หลังเกรงจะกระทบกระเทือนถึงในหลวง เป็นที่เสียพระบรมเตชานุภาพ
ควรไว้ค้กันไปก่อน

ประชาชนอนุกรรมการฯ กล่าวว่่า ทำอย่างที่ว่านี้ยังไม่ถูก
ใหญ่ที่เคี้ยว เสนาบดีกระทรวงกลาโหมเคยอธิบายให้ฟัง เพราะ
เสนาบดีเป็นเจ้าหน้าที่ทางบริหาร เป็นเครื่องมือของในหลวง แต่
ถ้ามีรัฐธรรมนูญก็จำกัดความเค็ดขาดอยู่ในสภา จึงมีวิธีบัญญัติ

ไว้ทางโน้นทางนี้ เราบัญญัติมาตรา ๕๐-๕๑ ที่จะผิดตัวไปจากเรา
ประสงค์ไม่ได้ แต่ท่านต้องระวังว่า ไม่เอาคนที่เราไม่ประสงค์ท่านก็
เสียเหมือนกัน เพราะฉะนั้นตามวิธีการ ต้องตั้งผู้มีเสียงข้างมาก
ในสภา เพราะไปตั้งผู้อื่นไม่ได้ ตั้งเขาก็ต้องออก ทำงานการ
อะไรไม่ได้เลย

พระเรียนฯ แถลงว่าขอสนับสนุนประธานอนุกรรมการฯ ที่
เห็นว่ามาตรา ๕๑ ได้ดี ข้าพเจ้าเห็นที่ต่างประเทศ จะเป็นต้องกฤษฎ
หรือฝรั่งเศสก็ตั้งการดำเนินไปตามรูปนี้ นี่เป็นแต่ตัวหนึ่งชื่อ พระ
มหากษัตริย์ตั้ง มีอยู่คนเดียวที่ยังยาก เมื่อคณะกรรมการเมือง
ขึ้นบ้าง เช่นผู้ที่รับหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร
ใหม่หาพรรคพวกไม่ได้ แต่ขอไปทีหนึ่ง และทำไปบางทีต้องเปลี่ยน
การเปลี่ยนคณะเสนาบดี ไม่แปลกอะไรจำได้ว่าเมื่อปี ๑๘๓๒ ที่
ประเทศฝรั่งเศสในอาทิย์เดียวเปลี่ยนคณะเสนาบดีถึง ๕ ครั้ง เนื่อง
จากความขึ้นขึ้นจึงมีบทบัญญัติว่า พระเจ้าแผ่นดินอาชยุบสภาได้
เพราะว่าข้อหาหรือขึ้นตกตงยาก อีกประการหนึ่ง ขึ้นปด้อยได้ก็งาน
ต่าง ๆ ก็ไม่สำเร็จ เพื่อจะให้ความระงับต่อกันได้ จึงให้เลิกไปเสียที่
หนึ่ง เท่าที่เห็นเขาทำมาให้ผลดี คงไม่ให้ผลร้ายแก่ประเทศเรา

พระยานิติศาสตร์ฯ กล่าวหาเรื่องนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าหากเหมือน
กัน เมืองไทยเวลานี้เราไม่มีหลายปาวด์เหมือนอย่างประเทศอื่น
เช่นที่ในอังกฤษพอเด็กออกตั้งผู้แทนเสร็จ ก็รู้ได้ทันทีว่าใครมีคะแนน

เสียงไว้มากในสภา ซึ่งสมมติว่าถ้าพวกดิบเบอรัลนั้นมีจำนวนมาก ในหลวงก็ทรงเรียกหัวหน้าพวกดิบเบอรัลนั้นมาทรงถามว่าจะรับเป็น อรรคเสนาบดัดการปกครองประเทศได้หรือไม่ เขาก็ไปปรึกษาหาหรือพวกพ้องตกลงมารับตามพระบรมราชโองการ สำหรับในเมืองไทย เวลานั้นก็เห็นมีสงครามการเมืองอยู่แห่งเดียวคือสงครามคณะราษฎร ซึ่งยากจะทราบได้ว่าใครจะเป็นผู้มีคะแนนเสียงไว้มากในสภา เพราะถ้าไม่มีผู้สนับสนุนพอ ก็ไม่ได้รับความไว้วางใจเมื่อมาถึงสภา จึงเป็นการยากยิ่ง ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะเป็นการดีอยู่บ้าง ถ้าแก้มาตราให้ประธานสภาลงนามรับผิดชอบในพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานคณะกรรมการราษฎร จะได้ให้ประธานสภาฯ ระวังแนะนำในหลวงเมื่อโปรดเกล้าฯ เรียกไปตามถึงตัวบุคคลว่าใครมีผู้สนับสนุนมากสมควรเป็นประธานคณะกรรมการราษฎรได้ เป็นการช่วยเหลือพระราชดำริในการเดิมนั้น เพราะในหลวงอาจไม่ทรงทราบโดยพระองค์เองว่าใครมีคะแนนเสียงไว้มากพอ

พระยาศรีวิสารวาท กล่าวถึง การตั้งประธานคณะกรรมการราษฎรได้อธิบายแล้วว่า จะตั้งได้ก็เพราะคนฝ่ายหมู่มากอยู่ในสภาคามธรรมดา กำหนดให้ประธานคณะกรรมการราษฎรคนเก่าเป็นคน เช่นแต่เราคิดว่าถ้าคนเก่าแก่ยังไม่เห็นหรือแก่ยังไม่อยู่เสีย ก็จะไม่มีการเห็น และจะไม่มีการคณะกรรมการราษฎรระวางนั้น จึงดำริให้ประธานแห่งสภาเป็นผู้ตั้งนาม ไม่มีความหมายจะให้ประธานสภาฯ

รับผิดชอบ สภาไม่พอใจคณะนั้นก็ล้มไป ส่วนจะให้รับผิดชอบ
เขาไปไว้ในมาตรา ๕๗ แล้ว

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ถ้าไม่จำเป็นจะให้ตั้งรับ
ผิดชอบแล้ว จะให้เซ็นทำไม ถ้าเกิดการเสียหายเพราะผู้นี้ไม่มี
เสียงไว้คพอให้เราโทษประธานสภาฯ ได้จะดี

พระยาศรีวิสารวาทา กล่าวว่า ไม่เห็นจรับผิดชอบอะไร
บางที่ประธานสภาฯ ของเราจะหนีไปเสียก่อน เพื่อให้ประธานแห่งสภา
คงอยู่เสมอไปได้ ไม่เป็นการยุ่งยากที่ไปเที่ยวหาเขา ในประเทศ
ชิตาดี กำหนดให้ประธานคนใหม่เป็นคนเซ็น ส่วนกรรมการราษฎร
คนอื่น ประธานคณะกรรมการราษฎรนั้นคนเซ็น ที่พระยานิติศาสตร์ฯ
นึกว่าการเซ็นนี้จะให้รับผิดชอบข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จำเป็น

หลวงเสนินิติศาสตร์ กล่าวว่า ที่ว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงถาม
ประธานของสภา แล้วมีพระบรมราชโองการมาที่เดียวเป็นทาง
ราชการหรือท่านทรงเรียกตัวไปถาม เป็นเรื่องหลังฉาก

นายสงวน ศุภรักษ์ กล่าวว่า ข้อโต้เถียงฝ่ายหนึ่งว่าการ
ตั้งประธานคณะกรรมการราษฎรให้สภาไว้คไปก่อนนั้น สำหรับ
ความเห็นข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นไปตามมาตรา ๕๖ นี้ดีกว่า ให้ท่านเด็ก
มาก่อน เมื่อเราไม่พอใจเราก็ไม่เอาดีกว่าเราเด็กไปให้ ถ้าเรา
เด็กไปก่อนภายหลังเขาทำไม่ถูกใจ บังเกิดความเจ็บใจแก่เรา
มาก จะไว้คไม่ได้ ใจก็ยากเพราะเราเด็กไปแล้ว

หลวงชำนาญฯ กล่าวว่่า ^{๕๕๕}ที่เส่นอญัตตินกอนช่นมาขอช่อมความ
เข้าใจว่่า ๓. ตามคำอธิบายเมื่อตั้งแต่ว่่าได้ม่การไต่คความได้ใจในสภ
อถ ๒. วิช่นเป็นหตุกการนาาประเทศเขากระทำกัน ข้าพเจ้าจึงเห็น
ว่่ามาตรา ๔๖ ควรเป็นไปตามนี้ และขอร้องให้หลวงชำนาญฯที่
เส่นอญัตตินกอนเสี้ยด้วย

หลวงชำนาญฯ แถงขอถอนแถงกล่าวว่่าตามความเข้าใจที่
ประชนอนุกรรมการอธิบายว่่าวิจัการต้องเป็นเช่นที่กล่าวแถง จึงตั้ง
ผิดไม่ไต่

พระสุธรรมฯ แถงว่่าได้ยื่นญัตติเกี่ยวกบช่นไว้ขอถอน

นายสงวน ตุลาวิจัฯ แถงว่่า คำว่่า “รัฐการ” ควรใช้
แทน “ราชการ”

ประชนอนุกรรมการฯ ตอบว่่า ถ้าเราเรียกรัฐการก็ผิดโดย
หตุกการรัฐบาตยังเป็นช่นในหตุง เพราะฉะนั้นเราจึงต้องเรียก
ราชการ หนังสือท่วไปใช้ His Majesty ete เสมอ เพราะฉะนั้น
ควรเป็นราชการ อนึ่งอยากแถงให้ทราบว่่า ในที่นี้เราไม่ไต่เปลี่ยน
รัฐบาต เปลี่ยนแต่ภายใน รัฐบาตสยามเมื่อ ๓๐๐ ปีเป็นมาอย่างไร
ก็เป้นรัฐบาตสยามเสมอ เพราะฉะนั้นตัดเสี้ยซึ่งปัญหาที่ว่่านานา
ประเทศรับเราเป็นรัฐบาตใหม่หรือเปลว เรารับเราก็ช่นเป็นรัฐบาต
เก่านั่นเอง ส่วนที่เปลี่ยนแปรกันนี้ ถ้อยว่่าเป็นการภายในแถงคิด
ว่่า เป็นความดีสำหรับพวกเราก้ไต่ตัดเสี้ยซึ่งความยุ่งยาก เป็น

การทำของเรา ๑. เราตัดสินใจซึ่งความยุ่งยาก ๒. เราไม่ได้เปลี่ยนรัฐบาล
๓. การเปลี่ยนแปลงของเราเป็นการภายในเท่านั้นเอง

ประธานสภาฯ กล่าวว่ ขอให้ตั้งมติมาตรา ๔๖ ตามที่
ประธานคณะกรรมการอธิบาย และขอแก้

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าใช้ได้ตามที่แก้ นอก
จาก ๔ นาย

มาตรา ๔๗ ประธานอนุกรรมการ กล่าวว่ มาตรา ๔๗
เดิมอ่านได้ความดังนี้

“ประธานคณะกรรมการราษฎรนายหนึ่งและกรรมการราษฎรอีก
สิบสี่นายต้องเลือกจากสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร นอกนั้นจะเลือก
จากผู้ซึ่งเห็นว่ามีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิก
ของสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่อาจดำรงตำแหน่ง การ
เมืองได้”

แต่กล่าวว่โดยปกติแล้ว ควรเลือกคนในสภาที่เป็นสมาชิก
อย่างน้อย ๑๕ คน แต่คนภายนอกที่ไม่ได้อยู่ในสภาเป็นคนมีความ
รู้และชำนาญดีควรใช้ด้วย เราไม่ขอให้คนพวกนั้นนอนเด่นเฉยๆ
หวังงานแผ่นดินให้เสียไปดีควรเรียกมาช่วย และเพราะเหตุตำแหน่ง
กรรมการราษฎรเป็นตำแหน่งการเมือง เราจึงต้องบัญญัติไว้ว่า ต้อง
เป็นผู้ดำรงตำแหน่งการเมืองได้

พระยานิคิต์คำศัพท์ฯ กล่าวว่่า ที่จำำนวนน้อยน้้อย ๑๕ อย่าง
มาก ๒๕ ตามที่เข้าใจเห็นจะเป็นว่าตามธรรมเนียมเพียง ๑๕ การ
ตั้งกรรมการได้บอกแล้วว่่า พระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ซึ่งเข้าใจว่่าพระองค์
ทรงตรงเดีอกตั้งแต่พวกที่ทรงเห็นว่่าสภำจะเห็นชอบด้วย ถ้าหากคน
ของสภาไม่พอที่จะเป็นหัวหน้าทะบวงบริหารราชการแผ่นดินแล้วจึงจะ
ทรงตั้งคนนอกสภาเพิ่มเติม เมื่อจำเป็น

พระยาอุดมฯ กล่าวว่่า ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในสภาเป็น
กรรมการราษฎรต้องปฎิญาณหรือไม่

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่่า ถ้าเขาไม่ปฎิญาณ เรา
ก็ไม่ได้อำให้

พระยามนษำตุราชฯ กล่าวว่่า ผู้เดีอกควมมาตราชั้นคือใคร

ประธานอนุกรรมการฯ คอบว่่า ตามความจริงกรรมการ
ผู้ที่เป็นประธานเขาเดีอกมาโดยสมาชิกในสภาเห็นด้วย เดีอกเขาท
พระเจ้าอยู่หัวให้ตั้งคนนั้นคนนั้น แต่ตามวิธิการและตามหลักการนั้น
พระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ทรงตั้ง ผู้เดีอกจริงคือสมาชิกในสภาไม่ใช่ตัว
ประธาน

ประธานสภาฯ กล่าวว่่า เมื่อไม่มีอธิปราชกันต่อไปจะได้
ลงมติไม่มีใครคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่่า รั้งมาตรา ๕๗
เป็นอันใช้ได้

มาตรา ๕๘ ประชามติฯ กล่าวว่ ตามความในมาตรา ๕๘
เดิมอ่านได้ความดังนี้

“กรรมการราษฎรผู้ซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นย่อม
มีสิทธิไปประชุมและแสดงความคิดเห็นในสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่ไม่มี
สิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๘ ท่านให้นำมาใช้ด้วยโดย
อนุโลม”

และขอเติมคำว่า “นั้น” ต่อจากคำว่า มาตรา ๕๘ ในวรรค ๒
ประชามติฯ กล่าวว่ ถ้าไม่มีผู้ใดอภิปรายต่อไปจะได้
ลงมติไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองร่างมาตรา ๕๘ นี้ให้
ใช้ได้ตามที่แก้

มาตรา ๕๘ ประชามติกรรมการฯ กล่าวว่ ความใน
มาตรา ๕๘ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“การตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็น กรรมการราษฎรนั้นไม่
ทำให้ผู้ได้รับตั้งจำต้องลาออกจากการเป็นสมาชิก”

และขอตัดคำว่า “การ” หน้าคำว่า “เป็นสมาชิก” ออก
และกล่าวต่อไปว่ที่บัญญัติมาตรานี้ได้เพราะบางประเทศถ้าสมาชิกได้รับ
แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการและเป็นเสนาบดี แล้วต้องออกจากเป็นสมาชิก
หรือต้องตั้งใหม่เพื่อจะกันความสงสัย จึงได้ความดังนี้

ประชามติฯ กล่าวว่ เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไปจะ

ได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองร่างมาตรา
นี้ใช้ได้ตามที่แก้

ประธานสภา ฯ กล่าวต่อไปว่า ถึงเวลา ๑๖.๕๕ นาฬิกาแล้ว
จึงขอให้ที่ประชุมพัก ๓๐ นาที

ครั้นถึงเวลา ๑๗.๐๕ นาฬิกา ประธานสภา ฯ ได้เรียกสภามาอีก
เข้านั่งประชุมต่อไป

มาตรา ๕๐ ประธานอนุกรรมการ ฯ กล่าวว่่า มาตรา ๕๐
เดิมอ่านได้ความดังนี้

“ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะกรรมการราษฎรจักต้อง
ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร

กรรมการราษฎรคนใดได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการกระทรวง
ทบวงการใด จักต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อสภาในทางรัฐ
ธรรมนูญแต่กรรมการราษฎรทุกคนจะได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการ กระทรวง
ทบวงการใดหรือไม่ก็ตาม จักต้องรับผิดชอบร่วมกันใน
นโยบายทั่วไปของรัฐบาล”

และกล่าวว่่าขอแก้คำว่า “จักต้อง” ๓ แห่งคงไว้แต่ “ต้อง”
ให้ตัด “จัก” ออก ในบรรทัดที่ ๒ คำว่า “ไว้วางใจ” ให้ตัด
คำว่า “วาง” ออกเสีย ในบรรทัดที่ ๓ คำว่า “กรรมการราษฎร
คนใด” ให้แก้เป็น “ราษฎรผู้” เปลี่ยนคำว่า “คนใด” เป็น “ผู้”

ในบรรทัดที่ ๕ กับบรรทัดที่ ๖ คำว่า “กระทรวงทบวงการใด” ให้ตัดคำว่า “ใด” ออกเสีย และกล่าวถึงความประสงค์ของ มาตรานี้ อยากให้เสนาบดีทั้งหลายมารวมอยู่ด้วยเป็นคณะ ทุกๆ คนจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน การที่ได้ออกไปจากกรมการราษฎร กรมการคนใด เสนาบดีคนใดจะอ้างไม่รู้ไม่เห็นถึงความรับผิดชอบ ไม่ได้ ซึ่งเป็นแบบที่นานาประเทศเขาทำกัน และเป็นความสะดอก แก่ราชการด้วย นโยบายของรัฐบาลเรื่องใดๆ ก็ตามคณะกรมการ ราษฎรจะต้องรับผิดชอบทีเดียว

ประธานสภา ฯ กล่าวว่ามีอภิปรายกันต่อไปจะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าร่างมาตรานี้เป็นอันใช้ได้ ตามที่แก้

มาตรา ๕๓ ประธานอนุกรรมการ ฯ กล่าวว่ามีมาตรา ๕๓ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“กรมการราษฎรทั้งคณะจะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจในคณะ หรือเมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดซึ่งได้ให้ความไว้วางใจแก่คณะกรมการราษฎรในขณะเข้ารับหน้าที่นั้นสิ้นสุดลง ในกรณีทั้งสองนี้ ท่านว่าคณะกรมการราษฎรที่ออกนั้นจักต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าคณะกรมการราษฎรที่ตั้งขึ้นใหม่เข้ารับหน้าที่

นอกจากนี้^๕ เป็นกรรมาการราชฎรจะตั้งผู้คตง ฉะเพาะตัวโดย

- (๑) คาย
- (๒) ดาออก
- (๓) สภาผู้แทนราชฎรลงมติไม่ได้ใจ

และกล่าวว่ ในบรรทัดที่ ๓ คำว่ “คณะจะต้อง” ให้ตัด “จะ” ออก บรรทัดที่ ๓ คำว่ “ราชฎรชุดซึ่งได้ให้ความ” ให้ตัด “ซึ่งได้” ออกแล้วใช้คำ “ที่” แทน และในบรรทัดเดียวกัน คำว่ “ไว้วางใจ” ให้ตัดคำว่ “วาง” ออกเสีย ในบรรทัดที่ ๔ คำว่ “ท่านว่าคณะกรรมาการ” ให้ตัดคำว่ “คณะ” ออกเสีย ในบรรทัดที่ ๕ คำว่ “จักต้อง” ให้ตัดคำว่ “จัก” ออกเสีย ในบรรทัดที่ ๖ ให้เติมคำว่ “จะ” ลงระหว่างคำว่ “ชั้นใหม่” กับ “เข้ารับหน้า” ในบรรทัดที่ ๗ คำว่ “นอกจากนี้^๕ เป็นกรรมาการ” ให้แก้เป็น “นอกจากนี้^๕ ความเป็นกรรมาการ” แล้วให้เติมว่ (๓) ขาดคุณศัพท์ตามมาตรา ๒๓ (๔) ไว้ถัดจากข้อ (๒) ส่วนข้อ (๓) เติมให้เปลี่ยนเป็นข้อ (๔)

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่ คนที่ดำรงตำแหน่งการเมือง ได้ควรมีบัญญัติไว้เช่นที่เรกเป็นได้เพราะอยู่ใต้การเมืองแล้ว ภายหลัง อยู่เหนือการเมือง คือไปเรื่องเป็นไปไม่ได้ ไม่ควรใส่ไว้เช่นนั้น

นายจรูญ สืบแสง กล่าวว่ในบรรทัดที่ ๖ วรรค ๓ ควร

ตัดคำ “จะ” ออก เติมคำว่า “แทน” เพราะถ้าใส่คำว่า “จะ” ดู
ความเด่นชัด

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า อยากบัญญัติความไว้เป็น
กลางๆ ถ้าบัญญัติว่า “เข้ารับ” ความเด่นไปทางนั้น ถ้าเราไปรวม
ความไว้เช่นนั้น กรรมการราษฎรตั้งขึ้นใหม่อาจตั้งคนเก่า แต่แรกเคย
เขียนว่าถ้าเนิรการไปจนกว่า คณะกรรมการราษฎรใหม่ เข้ารับหน้าที่
ความชัดไปว่า ต้องเป็นกรรมการราษฎรใหม่เข้ารับหน้าที่ เพราะ
กรรมการราษฎรเก่าอาจได้รับเลือกตั้งที่หนึ่งก็ได้ ย่นเรื่องการเมือง
ที่ว่าขาดคุณสมบัติของการเป็นสมาชิก การเป็นกรรมการราษฎรไม่
จำเป็นต้องเป็นสมาชิก ไม่เป็นสมาชิกก็เป็นกรรมการราษฎรได้ สมมติ
ว่าในพวกกรรมการนั้น มีสมาชิก ๑๕ คน ถ้าคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติ
เป็นสมาชิก คนนั้นก็เป็นผู้ไม่ได้รับเลือกตั้ง กรรมการราษฎร
๑๕ นายจกสมาชิกใหม่

นายสรวน ศุภารักษ์ กล่าวว่า ผู้ที่ดำรงทางการเมืองไม่ได้เช่น
กรรมการราษฎรคนหนึ่ง ศาลสั่งให้เป็นผู้ไร้ความสามารถ กรรมการ
ราษฎรไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติดังเช่นสมาชิกดอกหรือ?

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า เรื่องนี้ไม่ได้เกี่ยวกับสมาชิกทั้ง ๒
พวก ถ้าเห็นมีข้อบกพร่องอย่างไร เราก็ลงมติไม่ได้ใจ ระหว่าง
นั้นก็ไปตามเรื่อง ถ้าถูกคัดออกหรือถูกฟ้องร้อง จะเรียกเขามา
ประชุมอีกไม่ได้ จะบังคับคน ๒-๓ คน ต้องเรียกคนมาประชุมตั้ง
๒๕๐ คน ถ้ามากเกินไป ควรไว้แต่ไม่ได้ใจให้ตายออกดีกว่า

พระยาประมวญฯ กล่าวว่ กรรมการราษฎรคนใดขาดคุณ
สมบัติประชาชนคณะกรรมการราษฎรคงไม่เลือกขึ้นมา ที่เลือกขึ้นมา
นี้ประชาชนคณะกรรมการราษฎรรับรองแล้ว

นายมานิต วสุวัต กล่าวว่ ขอเดิมข้อ ๔ ว่ “กลายเป็นไว้
ความสำมารถ”

พระยาศรีสุริยราชวรานุรักษ์ กล่าวว่ เห็นว่ไม่จำเป็นจะต้องเดิมข้อ
นี้ เพราะ ถ้าปรากฏ ว่ กรรมการ ราษฎร คนใดไว้ความ สำมารถ แล้ว
ประชาชนคณะกรรมการราษฎรยังขึ้นเอาคนเช่นนี้ได้ เราก็ควรไว้
ความไม่ไว้ใจให้ตาออก เพราะถ้าเกิดเอาคนที่ไม่สำมารถไว้เป็น
กรรมการอีกแล้วก็เหลวเต็มทนจึงเห็นไม่จำเป็นต้องบัญญัติ

หลวงเดชาติวงศ์ฯ กล่าวว่ ถ้าคิดว่ มาตรา ๕๑ มีความ
อย่างเดียวกับมาตรา ๒๓ ข้อ ๕ แล้ว ตามที่ประชาชนกรรมการฯ
เสนอมาว่ กรรมการราษฎรที่จะเลือกตั้งขึ้นมาออกจาก ๓๕ นาย
แล้วจะต้องเป็นผู้ มีความสำมารถแต่ว่าหลักเดิมยังไม่อยาก ทำการไว้
เลือกเป็นผู้แทนราษฎร (election) เพราะฉะนั้นความข้อ ๕ นี้คงจะ
ใช้ได้อย่างเดียวกัน

ประธานสภาฯ กล่าวว่ เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไปจะ
ได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองร่างมาตรา ๕๑
ใช้ได้ตามที่แก้ไข

๕๒๐

เด็กประชุมเวลา ๓๘.๕๐ นาฬิกา

หลวงคหกรรมบดี

นายปพาฬ บัญญู—หลวง

หลวงชวเลขปรีชา

ผู้ตรวจงานการประชุม

พระวุฒิศาสตร์ นิติศาสตร์

ปรีชานุสาสน์

๖ ธันวาคม ๒๕

จรูญ ฌบ่างข้าง

นายมังกร สามเสน

ตรวจแล้ว

พญ.

พิมพ์ที่กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร